

Dziedzictwo kulturowe w regionie

Jestem dziedzicem tej ziemi

WSTĘP

Edukacja regionalna w obowiązujących podstawach MEN zajmuje jedno z ważniejszych miejsc. Zgodnie z założeniami w treściach programu przenikają się elementy wiedzy o regionie i tworzenie osobistej z nim więzi. Program ten zakłada przygotowanie młodzieży, do świadomej, wartościowej aktywności społecznej, kulturowej, terytorialnej. Celem nadrzędnym działań jest pomoc w zdobywaniu przez uczniów odpowiedniej wiedzy o regionie i przygotowanie do identyfikacji z wartościami tkwiącymi w regionie. Biorąc pod uwagę ideę podmiotowości ucznia, konstruujemy program tak, aby mógł służyć uczeniu samodzielności w poznawaniu, wartościowaniu, podejmowaniu decyzji, w zakresie dziedzictwa kulturowego na Roztoczu . Jego struktura wymaga ścisłej integracji, na poziomie gimnazjalnym, w zakresie kształconych umiejętności, materiału, współpracy nauczycieli różnych przedmiotów, ze szczególnym uwzględnieniem języka polskiego, historii, geografii. Niesformalizowana organizacja nauczania edukacji regionalnej stwarza wiele możliwości realizacji. Realizacja tych zadań jest możliwa dzięki zastosowaniu metod i form aktywnych : wycieczki, zajęcia w terenie, poza szkołą (ścieżki przyrodnicze, muzea, skanseny itp.), metoda projektu, wywiady, sondaże, konkursy, obserwacja, twórcze rozwiązywanie problemu.

CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Program „Jestem dziedzicem tej ziemi” ma charakter

- **PODMIOTOWY**. Pozostawia swobodę w projektowaniu procesu kształcenia, w dobieraniu materiału, rozkładaniu akcentów ważności w obrębie proponowanej problematyki i wyznaczaniu tempa procesu edukacyjnego. Cele edukacyjne są związane bezpośrednio z osobą ucznia.
- **CZYNNOŚCIOWY**. Praca ucznia i nauczyciela odzwierciedla się w działaniu. Uczeń pracując twórczo ,wykazuje się swoimi uzdolnieniami i określonymi sprawnościami, a przy tym nabywa lub poszerza swoją wiedzę i kształci umiejętności
- **FUNKCJONALNY**. Oznacza to, że treści nauczania, sposób realizacji podporządkowane są kształceniu umiejętności, poszukiwania, rozpoznawania, wartościowania zjawisk dziedzictwa kultury. Uczeń nabywa wiedzę głównie przez aktywną postawę, co służy poznawaniu siebie, swego miejsca w relacjach do dóbr kultury, tradycji oraz do współczesności.
- **SPIRALNY**. Czyli program stwarza możliwości wielokrotnego powrotu do wcześniej

poruszanych zagadnień. Wskazuje różne ujęcia i nawiązuje do wiadomości i umiejętności nabytych w szkole podstawowej.

Program ten uwzględnia problematykę regionalną - "Dziedzictwo kulturowe w regionie" i jest zgodny z Dz. Ustaw Nr 14 poz. 129. Może służyć nauczycielowi jako pomoc w realizacji zadań wynikających z edukacji regionalnej. Jednocześnie może być inspiracją dającą możliwość wprowadzenia własnych pomysłów .

CELE PROGRAMU

1. Poznawanie i rozwijanie wiedzy o najbliższym regionie.
2. Rozwijanie zainteresowań kulturowych poprzez ukazywanie piękna historii i najważniejszych zabytków naszego regionu i jego związków z kulturą narodową (wielokulturowość).
3. Tworzenie więzi ze środowiskiem lokalnym i regionalnym poprzez dostrzeganie wartości rodzinnych związanych z kulturowymi aspektami społeczności .
4. Rozbudzanie ciekawości w przybliżaniu tradycji i obrzędów ludowych, zachowanych w swoim regionie(tradycje, obrzędy i zwyczaje dawniej i dziś).
5. Przygotowanie do świadomego uczestnictwa w tworzeniu dóbr kultury: otwartość na zjawiska kulturowe w swojej miejscowości, gminie, regionie. 6. Pogłębianie więzi ze środowiskiem, regionem, krajem.
7. Kultywowanie i pielęgnowanie tradycji obchodzonych w swoim regionie.
8. Ugruntowanie i pielęgnowanie poczucia tożsamości narodowej przez rozwój tożsamości regionalnej.
9. Kształtowanie tożsamości regionalnej w kontekście wartości narodowych i europejskich.

Treści programowe

Treści szczegółowe

Osiągnięcia ucznia - uczeń potrafi:

Przedmiot

Sposoby osiągania celów

Uwagi 1.Położenie i zróżnicowanie przestrzenne elementów środowiska geograficznego regionu

Nazwa regionu

Zasięg terytorialny

Środowisko przyrodnicze

- wyjaśnia znaczenie słowa region; -posługuje się planem, mapą, (danej miejscowości, miasta)
- wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego -zna położenie geograficzne

Krasnobrodu - potrafi wskazać, gdzie są usytuowane ważne obiekty, ulice, trasy spacerowe, ścieżki dydaktyczne. -zna elementy krajobrazu -potrafi opisać skały i formy ukształtowania terenu, sieć wodną, podać cechy klimatu. -zna faunę i florę Roztocza

J. polski Godzina wych. Geografia WOS

Poznaję materiały o swoim regionie w bibliotece gminnej, w referatach

Informacje z Internetu na temat: Region - Roztocze i Wyżyna Lubelska Wymiana doświadczeń wśród kolegów i koleżanek. Wycieczki po wyznaczonych szlakach turystycznych i ścieżkach dydaktycznych na terenie gminy Krasnobród. Zwiedzenie Muzeum Geologicznego Fauny i Flory w Krasnobrodzie Zdjęcia mojej miejscowości. Tworzenie projektów reklamy, monografii Krasnobrodu.

2. Rola regionu i jego związek z innymi regionami Polski. Roztocze a inne regiony w Polsce.

Mój region w Internecie. - potrafi wskazać gdzie położony jest region w którym mieszka - wymienia nazwy innych regionów Polski -wskazuje podobieństwa i różnice - dostrzega znaczenie swojego regionu wskazując na najbardziej istotne jego walory - zauważa związek mojego regionu z innymi regionami Polski, Europy -zna główne zabytki przyrody i architektury w regionie -posługuje się komputerem: -wyszukuje wiadomości na temat swojego regionu oraz innych regionów Polski -poszerza swoją wiedzę o różne informacje z Internetu (wydruki komputerowe)

Geografia Historia Język polski Godzina wych. Biologia

Informatyka J polski Geografia WOS Godz- wych Wycieczka do Lublina., do Zamościa;

Walory mojego regionu ? budowanie reklamy Wydruki z Internetu, dostępne publikacje Zapraszam na Roztocze - prezentacja

3.Charakterystyka i pochodzenie społeczności regionalnej Mieszkańcy Roztocza i ich korzenie. Mieszkańcy Krasnobrodu dawniej i dziś. - wymienia nazwę swojej miejscowości, regionu, miasta - wymienia obiekty sztuki (np.: sakralnej) znajdujące się w Krasnobrodzie -rozpoznaje herb miasta, miejscowości - zna pochodzenie swojej rodziny i historię swojego rodu -zna opowieści o swojej miejscowości - potrafi wyciągnąć wnioski np.: Dlaczego region Roztocza ma duży procent ludności wiejskiej - związanej z pracą na ziemi? - opowiada o życiu mieszkańców dawniej i dziś - dostrzega wpływ wielokulturowości na życie mieszkańców - zna strukturę wiekową i płciową - zna strukturę zatrudnienia -potrafi podać cechy rolnictwa, - potrafi wymienić zakłady przemysłowe i usługowe

J polski Godzina wych. Historia WOS Geografia Drzewko genealogiczne, (prezentacja pamiątek rodzinnych) Plakat, logo swojej miejscowości. Prezentacja-tabele, wykresy - gazetka.

4. Elementy historii regionu i jego najwybitniejsi przedstawiciele. Wybitni mieszkańcy regionu.

Dziedzictwo kulturowe - ślady historii w naszej miejscowości. - wskazać miejsca, w których

przebywali znani ludzie w regionie -wymienia wybitnych i zasłużonych mieszkańców Krasnobrodu - poznaje osobę Jana Zamoyskiego i innych najbardziej zasłużonych ordynatów zamojskich - poszerza wiedzę z literatury i historii na temat postaci pisarzy, poetów, malarzy tworzących i utrwalających historię tej ziemi. - potrafi znaleźć potrzebne informacje o wybranych postaciach(biblioteka szkolna i gminna, Internet) - zna zasoby Muzeum Zamojskich -umie zachować się w obiektach dziedzictwa kultury - wzbogaca swoją wiedzę o wiadomości z literatury i historii - wskazuje ślady wielokulturowości Krasnobrodu i okolic -potrafi umieścić obiekt w epoce i wskazać charakterystyczne cechy - zauważa związek Rostocza, Krasnobrodu z wielkimi wydarzeniami historycznymi (Grody Czerwieńskie, powstanie Chmielnickiego, wojna ze Szwecją, konfederacja tyszowiecka,powstanie styczniowe itd.) - wymienia najważniejsze fakty historyczne dotyczące miejscowości

J polski Godzina wych Historia Godzina Wych. Geografia Sztuka Religia

Zwiedzenie wystawy w CKiS Sylwetka Jana Zamoyskiego oraz Tomasza , Andrzeja Marcina Zamojskich, B. Leśmiana, S. Staszica i innych - wycieczka do Muzeum Zamojskich Praca w bibliotece szkolnej i gminnej,. Konkurs pt. "Wielcy ludzie naszego regionu" Patronowie naszych ulic Referat na temat: Związek B. Leśmiana z Zamojszczyzną O przyjaźni J. Kochanowskiego z J. Zamojskim. Przygotowywanie wystaw tematycznych. Lekcja muzealna. Wycieczki. Referat, sprawozdanie, pamiętki z pobytu w muzeum (zdjęcia, pocztówki, foldery, czasopisma). Wykorzystanie dostępnych publikacji o swoim regionie (np. o miejscowości Krasnobrodzie) Gromadzenie materiałów

5. Język regionalny, gwary i nazewnictwo regionalne, miejscowe nazwy, imiona i nazwiska.

6. Elementy dziejów kultury regionalnej, regionalne tradycje, obyczaje i zwyczaje, muzyka. Twoja mowa cię zdradza ? dialekt i gwara

Twórczość ludowa w Krasnobrodzie i na Rostoczu.

Tradycje i obyczaje w mojej miejscowości - analizuje przykładowe teksty, poszukując różnic (na poziomie fonetycznym, fleksyjnym, leksykalnym, składniowym) - zastanawia się nad przyczynami powstawania różnych odmian języka - zbiera, gromadzi i analizuje różnorodne materiały dokumentacyjne język regionu - wskaże różnice i podobieństwa w temacie gwar i j. literackiego.

- zna regionalne wytwory kultury -skrzynie krasnobrodzkie, gliniane garnki i ich twórców.

-zna i kultuwuje tradycje i zwyczaje wielkanocne i bożonarodzeniowe (jasełka, kołędowanie, szczodrakowanie itp.) - rozumie symbolikę świąt i ich znaczenie w domu rodzinnym J polski Godzina wych. Geografia Sztuka

J polski Godzina wych. Sztuka Historia Religia

Kaseta z nagraniami jasełek, dożynek - analizowanie materiału Przeprowadzenie ankiety wśród uczniów celem wskazania realizacji przez nich gwary.

Gromadzenie materiałów do szkolnej biblioteki na temat języka regionu. Artykuł na w/w temat np. do „Gazety Krasnobrodzkiej” Spotkanie z ludźmi kultury w swojej miejscowości, gminie, mieście, regionie: p. M. Olszewską Zespoły ludowe w Krasnobrodzie Zagroda w Guciowie - wycieczka

Publikacje na temat obrzędowości i zwyczajów na wsi Przeprowadza wywiad z ludźmi kultury na temat obyczajowości i tradycji w swojej miejscowości Fotografie, albumy, kolorowe zdjęcia Wycieczka do Muzeum w Krasnobrodzie i w Zamościu. Wigilia klasowa Konkurs: Najpiękniejsze życzenia świąteczne; (gazetka) Międzyklasowy konkurs kolęd, szopek., kolędowanie po miejscowości Dostępne materiały publikacje związane z tradycją wielkanocną Konkurs: Naj... palma i pisanka wielkanocna.

7. Główne zabytki przyrody i architektury w regionie Wędrówki po Roztoczu

- zna zabytki sakralne -potrafi zaszeregować budowle do danej grupy architektonicznej.

- potrafi poprowadzić wycieczkę po miejscowości. Podaje przykłady ciekawych miejsc

Roztocza (Hrebenne, Siedliska Tomaszowskie ? skamieniałe drzewa, linia Mołotowa, Monastyr

,Szczepreszyn - Miastem Trzech Kultur: katolickiej, prawosławnej i żydowskiej, Piekielko

Szczepreszyńskie - poznaje krajobraz Roztocza

Historia J polski Godzina wych. Sztuka WOS Geografia Religia Informatyka

Świątynie na Zamojszczyźnie- wystawa Zaszeregowanie budowli sakralnych do odpowiednich grup architektonicznych -foldery, zdjęcia, pocztówki, dostępne materiały o zabytkach sakralnych (strona internetowa Roztocza), Wycieczka, zdjęcia, dostępne artykuły z czasopism, Zwiedzanie świątyń różnych wyznań, Gromadzenie pamiątek z pobytu.

8.Historia i tradycja własnej rodziny na tle historii i tradycji regionu Materialne świadectwa przeszłości rodziny. Tradycje rodzinne -wskazuje sposoby zdobywania informacji o historii rodziny - wskazuje moment w przeszłości swojej rodziny, na którym kończy się wiedza i pamięć o przodkach - wskazuje na wydarzenia z dziejów regionu, które miały bezpośredni wpływ na losy rodziny -opisuje stare obyczaje i tradycje obowiązujące w jego rodzinie znane z przekazu rodzinnego - promuje zwyczaje regionalne, będące alternatywą dla wchodzących w obyczajowość obcych tradycji (walentynki, halloween)

Historia J polski Godzina wych. Sztuka Religia

Drzewo genealogiczne swojej rodziny Tworzenie historii mówionej rodziny- prezentacje Udział w imprezach związanych z tradycjami i obyczajami .

KONTROLA I OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW.

Uczniowie powinni być oceniani na podstawie:

- aktywność i emocjonalne zaangażowanie
- prac wykonanych indywidualnie i zbiorowo (sprawozdania, reportaże i inne)
- udziału w konkursach(plastycznych, literackich, wiedzy o regionie i innych)
- rozwiązywania testów, ankiet na temat regionu
- bezinteresownego działania na rzecz lokalnego środowiska i regionu

System oceniania uczniów powinien być określony przez nauczycieli poszczególnych przedmiotów i zgodny z wewnątrzszkolnym systemem oceniania.

Spis literatury polecanej do wykorzystania przez uczniów i nauczycieli gimnazjum oraz do przygotowania tras wycieczek.

Wydawnictwa Państwowej służby Ochrony zabytków

J.Górak, Dawne cerkwie drewniane w woj. Zamojskim 1984

J. Górak, Podcieniowa zabudowa miasteczek Lubelszczyzny. Zamość 1996

J. Górak Kościoły drewniane Zamojszczyzny 1986

J. Gorak, Miasta i miasteczka Zamojszczyzny. Zamość 1990

J. Gorak, Materiały do Historii materialnej Zamojszczyzny. 1990

T. Grabowski, Roztoczański Park Narodowy, Multiko Warszawa 2002

D. Kawalko, Cmentarze woj. Zamojskiego. Zamość, 1994

T. Kawala, Sanktuarium Maryjne w Krasnobrodzie-informator, Lublin 1984

M. Kościński, Zabytki sakralne w Krasnobrodzie, Lublin 1996

J. Kowalczyk, Zamość, Zamość 1995

A. Przysada, Szczebrzeszyn i okolice, Szczebrzeszyn 1997

G. Rąkowski, Polska egzotyczna, część 2, Pruszków 1996

J. Rodzik, Z. Tyrka, Krasnobród, Mała Pracownia Geograficzna, Lublin 1998

Roztocze Środkowe - mapa turystyczna

E. Słoniewski, Roztocze, Warszawa 1998

E. Słoniewski, Wędrowki po Ziemi Krasnobrodzkiej, Krasnobród 1998

E. Słoniewski, Wędrowki po szlakach turystycznych Roztocza, Zamość 1997

P. Wład, M. Wisniewski, Roztocze Wschodnie. Mielec 2001 Zamość

Zamojszczyzna w dziejach i kulturze polskiej pod redakcją K. Myślińskiego. Zamość 1969

W. Wójcikowski , Roztocze, Wydawnictwo „Sport i turystyka”, Warszawa 1977